

Wykład 1

Książę biskup Franciszek Ludwik von Neuburg

Kazimierz Staszków

W ostatnim czasie bardzo dużo mówimy o latach pontyfikatów biskupów i kardynałów. Dzieje się tak z powodu Jana Pawła II, którego pontyfikat trwa już 25 lat i należy do najdłuższych w historii papieżstwa.

Pontyfikat biskupa wrocławskiego i księcia nyskiego Franciszka Ludwika von Neuburga trwał 49 lat, i, jeżeli się nie mylę, należał do najdłuższych w historii kościoła katolickiego, a na pewno w diecezji śląskiej.

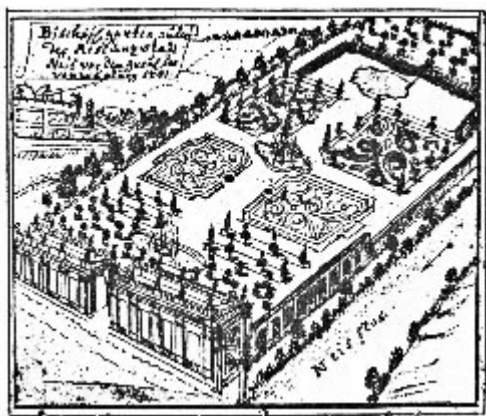
Franciszek Ludwik von Neuburg urodził się 24 lipca 1664 r. w Pfalz nad Renem. Pochodził ze znanej w ówczesnej Europie rodziny książęcej, która miała powiązania z wielkimi rodami europejskimi. Jego siostra Eleonora była żoną cesarza austriackiego Leopolda I. Jako dziecko przebywał na dworze cesarskim w Wiedniu, gdzie oswajał się z etykietą dworską, co miało zdecydowany wpływ na jego dalsze życie. Od urodzenia przeznaczony był do stanu duchownego. W czternastym roku życia otrzymał niższe święcenia kościelne, diako-

nat. Wrocławską kapituła katedralna, pomimo młodego wieku (miał wówczas 19 lat) i braku święceń kapłańskich, wybrała go 3 lipca 1683 r. na biskupa. Do czasu osiągnięcia przez niego 30. roku życia diecezją miał zarządzać biskup Karol Neander. Cesarz powierzył mu urząd namiestnika Śląska po śmierci brata, Ludwika Antoniego, w 1699 r. został wielkim mistrzem zakonu niemieckiego, którego siedzibą był wówczas Bruntal. Mimo tych wielkich koligacji i koneksji szczególnie upodobał sobie Wrocław i Nysę, i w tych miastach pozostawił największy ślad. Był typowym biskupem doby baroku, którego historia zaliczyła do wybitnych włodarzy diecezji. Do rekatolizacji Śląska przyczynił się bardziej jako człowiek świecki niż duchowny. Zmarł 18 kwietnia 1732 r. we Wrocławiu. Pochowano go w ufundowanej przez niego kaplicy Bożego Ciała, zwanej Elektorską. Cały swój majątek zapisał w testamencie na cele charytatywne.

Był wielkim miłośnikiem i mecenasem sztuki. Otoczył się licznym, blisko 100-osobowym dworem, w którym wyjątkowe miejsce zajmowali wielcy artyści epoki. Byli to m.in.: malarze – Michał Wilmann, Karol Dankwart, bracia Feliks i Tomasz Schefflerowie; architekci – Michał Klein i Krzysztof Tausch oraz włoscy sztukatorzy – Albert i Antoni Albuzzi.

Mimo upływu czasu i wielu wojen, jakie przetoczyły się przez Śląsk, spuścizna po nim jest imponująca. Bez wątpienia należą do niej najcenniejsze zabytki księstwa nyskiego. Na pierwszy plan wysuwają się: Pałac Biskupi w Nysie, którego budowa trwała blisko 116 lat, a została ukończona w 1729 r. dzięki zdecydowanym działaniom biskupa. Obecnie mieści się w nim nyskie muzeum. Drugą budowlą jest kościół św. Piotra i Pawła (bożogrobców) z bezcennymi polichromiami iluzjonistycznymi oraz przylegający do niego klasztor. W jego czasach powstała również fontanna Trytona. Niestety, nie dotrwały do naszych czasów dwie z jego najwspanialszych i największych nyskich fundacji: Szpital Świętej Trójcy, zwa-

ny również nową budowlą elektorską, który znajdował się w miejscu dzisiejszego pl. M. Kopernika. Była to największa budowla w Nysie, w której znalazły miejsce wszystkie szpitale i ochronki, a ukończono ją w 1736 r. Jej los okazał się tragiczny, gdyż w cztery lata po wybudowaniu, na rozkaz austriackiego komendanta miasta, została zburzona w związku ze zbliżającymi się do Nysy wojskami pruskimi pod wodzą Fryderyka II. Jakże wspaniała musiała być, skoro po ponad 260 latach od jej zniszczenia historycy architektury i sztuki ciągle do niej nawiązują. Drugą fundacją był wspaniały barokowy ogród założony 1702 r. (dzisiaj jest tu restauracja „Redos”). Niestety, w 1741 r. został zniszczony, w związku z budową nowych fortyfikacji przez Fryderyka II.

Ogród barokowy założony 1702 r.

Do wyjątkowych dzieł biskupa zaliczyć należy również kościół barokowy św. Mikołaja w Otmuchowie z malaturami wykonanymi przez Karola Dankwarta, który jest autorem polichromii w bazylice jasnogórskiej. Fundacji biskupa jest również Dolny Zamek w Otmuchowie (dziś siedziba Urzędu Miasta), dla biskupa wzniesiono pałacyk myśliwski w Zwierzyńcu, pierwszą tego typu barokową budowlę na Śląsku. Oprócz wymienionych fundacji można wymienić jeszcze dużo innych. Na zakończenie dodam, że w 1705 r. ufundował we Wrocławiu akademię jezuicką, słynną Leopoldinę, przekształconą w 1811 r. w Pruski Uniwersytet Królewski, na miejscu którego po 1945 r. powstał Uniwersytet Wrocławski.

Literatura

- J. P a t e r, ks., *Poczet biskupów wrocławskich*, Wydawnictwo DTSK Silesia, Wrocław 2000.
 J. P a t e r, ks., *Z dziejów wrocławskiego kościoła*, Muzeum Archidiecezjalne, Wrocław 1997.
Miasto Nysa. Szkice monograficzne, Wrocław 1970.

Le duc l'évêque

François Louis von Neuburg

Il est né le 24 juillet 1664 à Pfalz, dans la famille princière. À l'âge de 14 ans il a reçu l'ordination. En 1683 il a été élu évêque et seize ans après (1699) – le maître d'ordre teutonique.

François Louis von Neuburg était un grand amateur d'art. Son cour accueillait les artistes remarquables comme les peintres Félix et Tomas Scheffler, Charles Dankwart, Michel Wilmann, les architectes Michel Klein et Christophe Tausch. Dans la région de Silésie il a laissé beaucoup de monuments impressionnants comme Le Palais d'Évêques, l'Église de St. Pierre et Paul, la Fontaine de Triton à Nysa, mais aussi l'Église de St. Nicolas et le château à Otmuchów. On a construit aussi pour lui le petit palais de chasseur à Zwierzyniec (le style baroque). Deux de ses plus fameuses fondations – l'Hôpital de la St. Trinité et le jardin baroque (1702–1741) – ne se sont pas conservées jusqu'à nos jours. Il a fondé aussi l'Université à Wrocław (1705), appelée „Leopoldinum”.

Son pontificat durait 49 ans. Il est décédé en 1732 à Wrocław.

Fürsten Bischof

Franz Ludwig von Neuburg

Anlässlich des 25. Jahrestags Jan Paweł II. Pontifikats wurde die Dauer des Pontifikats ein heißes Thema. Nur einige wissen, dass das Pontifikat des Bischofs F. L. von Neuburg das längste in der katholischen Kirche war (49 Jahre).

Franz L. von Neuburg wurde am 24. Juli 1664 in Pfalz am Rhein in der bekannten Fürstenfamilie geboren. Seine Schwester war Frau des österreichischen Kaisers Leopold I. Die Kindheit verbrachte von Neuburg am Wiener Hof, was einen Einfluss auf sein späteres Leben hatte. Schon als kleines Kind wusste er, dass er mit der Kirche verbunden sein wird. Am 3. Juli 1683 (Franz war neunzehn Jahre alt) wurde er Bischof. Weil er

noch nicht das bestimmte Alter erreichte, brauchte er einen Vertreter (Bischof Karl Neander).

1699 wurde von Neuburg Meister des Kreuzordensritters mit dem Sitz in Bruntal. Seine Lieblingsstädte waren doch Wrocław (Breslau) und Nysa (Neisse), wo man seine größten Spuren finden kann. Franz von Neuburg war ein typischer, barocker und großzügiger Bischof. Er starb am 18. April 1732 in Wrocław (Breslau).

Bischof von Neuburg liebte Kunst und war ein echter Kenner in diesem Bereich. Es begleiteten ihm immer Künstler und Architekten (z. B. Karl

Dankwart, Brüder Schefflers, Michael Klein oder Albert und Antoni Albuzzi). Bis heute können wir die Gebäude besichtigen, die dank diesem Bischof entstanden: Bischofspalast in Nysa (Neisse) (heutiges Museum), St. Peter und Paul Kirche (Kreuzherren Kirche), Tritons Springbrunnen und heutzutage nicht mehr existierendes Hospital der Dreifaltigkeit und barocken Garten (1702). Man darf nicht vergessen, dass Bischof von Neuburg die von Jesuiten 1705 gegründete Universität in Wrocław (Breslau), sog. Leopoldinum gestiftet hat.